

HONDERD JAAR GELEDEN

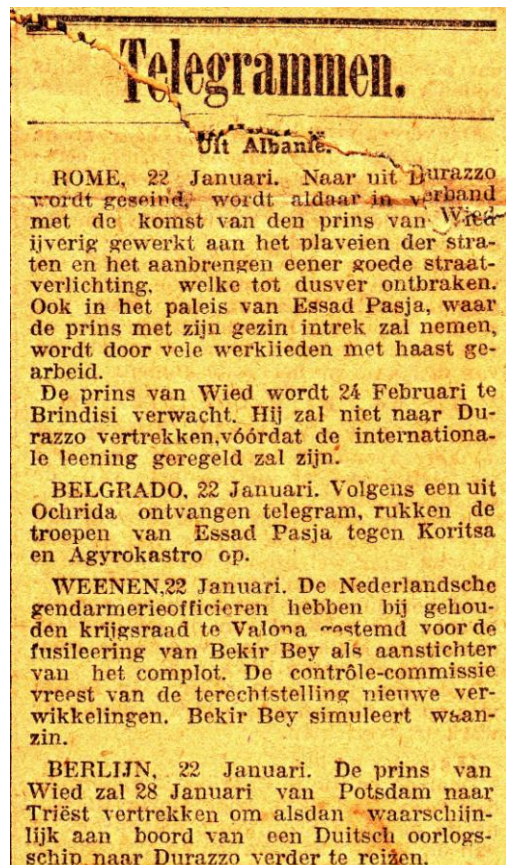
HET ROTTERDAMSCH NIEUWSBLAD VAN 23-01-1914 - EEN TIJDBEELD

Schijn bedriegt. Dat geldt nu nog evenzeer als honderd jaar geleden.

Voor ons mag het lijken alsof het Victoriaanse leven in 1914 rustig en gezapig voortkabbelde, maar de wereld was wel degelijk in beweging. Op veel plekken borrelde en broeide het, zoals wij kunnen lezen in een flard van het Rotterdamsch Nieuwsblad van 23 januari 1914, dat Hans Barendsen vond in een oude portretlijst. Dat brave dagblad voor hervormd Rotterdam geeft ons een kijkje in het binnen- en buitenlandse nieuws van die dagen. Ook de advertenties geven een mooi tijdsbeeld.

BUITENLAND - Onrust in Albanië

Het was uiteraard (weer eens) onrustig op de Balkan; de fatale schoten die de Eerste Wereldoorlog inluiden klonken niet voor niets enkele maanden later in Sarajevo, de hoofdstad van Bosna-Hercegovina. Ook in Albanië, dat zich had losgemaakt uit het wankelende Ottomaanse rijk, was het zeer onrustig. De steeds krachtiger arbeidersbeweging had in Nederland, ondanks hevige tegenstand, een politieke plaats gevonden, maar er waren in Europa nog autoritaire staten die daarmee geen weg wisten. In 1914 zocht het feodale Rusland zich moeizaam een weg naar de twintigste eeuw, evenals de Oostenrijks-Hongaarse dubbelmonarchie. Vooral die laatste, met zijn explosieve mengsel van nationaliteiten, zou voor veel onrust zorgen.

De onfortuinlijke prins Wilhelm zu Wied (1876-1945), die enkele maanden vorst van Albanië was, en de korte buitenlandse berichten op 23 Januari 1914 waarin hij werd genoemd.

De toenmalige Europese grootmachten Oostenrijk-Hongarije, Rusland, Duitsland en Frankrijk hadden kort tevoren het land der Shqipetaren erkend als zelfstandige staat. Na lange onderhandelin-

gen werd prins Wilhelm zu Wied bereid gevonden Albanië te leiden. Het doet nu wat operette-achtig aan, zo'n Duitse prins die werd benoemd tot vorst van dat onherbergzame, onderontwikkelde land, maar toen ging dat zo. De werkelijkheid was minder fraai. Op 7 maart 1914, bij zijn feestelijke intocht in de havenstad Durrës (toen nog bij de Italiaanse naam Durazzo genoemd), werd daar nog hard gewerkt om die een wat meer hoofdstedelijke uitstraling te geven. De stoffige straten werden geplaveid en voorzien van verlichting en ook het 'paleis' werd opgeknapt. De vorige bewoner van dat paleis, de voormalige minister van Binnenlandse Zaken en Oorlog Essad Pasha, was echter al bezig met het ondergraven van Wilhelms positie. Dat kostte hem in het diep gefragmenteerde Albanië weinig moeite. Rooms-katholieken, moslims, grieks-orthodoxen, plaatselijke machthebbertjes die hun kans schoon zagen en een vrijwel afwezige overheid vormden daarvoor ideale omstandigheden. Bovendien had Italië zijn oog op Albanië laten vallen, terwijl de Grieken in het zuiden intrigeerden. Na het begin van de Eerste Wereldoorlog hadden de grootmachten iets anders aan hun hoofd en Wilhelm (regerend onder de naam Vidi I) moest dan ook begin september zijn nieuwe staat verlaten. De Nederlandse delegatie die, onder leiding van generaal-majoor Willem de Veer, belast was met het opbouwen van een politie-apparaat, stond dan ook voor een onmogelijke taak en zag zich ten slotte genoodzaakt onverrichter zake naar huis terug te keren, met achterlating van de gesneuvelde majoor Thomson. Voorbode van de Afghanistan-missie?

BUITENLAND - Burgeroorlog in Mexico, onrust in Rusland, Parijs bij Oorlog

Ook elders in de wereld was het niet bepaald koek en ei. In Mexico werd al sinds 1910 een bloedige burgeroorlog uitgevochten die pas in 1920 zou worden beëindigd - al zouden ook daarna bloedige opstanden het land nog lang teisteren. Aantal slachtoffers niet bekend, maar geschat op 500.000-1.000.000. Emiliano Zapata en Pancho Villa behoorden tot degenen die in opstand kwamen tegen het feodale grootgrondbezit. In april 1914 zouden ook de Verenigde Staten zijdelings erbij worden betrokken, toen president Wilson leger en marine naar de havenstad Vera Cruz zond om het Duitse vrachtschip *Ypiranga* te beletten daar wapens te lossen voor een der strijdende partijen, die van Victoriano Huerta. Het Nieuwsblad vermeldt niet wie op dat tijdstip 'regeeringstroepen' waren en wie 'rebellen', maar Huerta had in 1913 de macht gegrepen, waardoor zijn partij waarschijnlijk als 'regeering' kan worden beschouwd.

Het is inmiddels voldoende bekend, dat in Rusland al geruime grote onvrede bestond over de starre feodale autocratie. De tsaristische geheime politie arresteerde duizenden ware of vermeende revolutionairen, die in Siberische kampen tot inkeer konden komen, maar de geschiedenis heeft uitgewezen, dat die aanpak niet heeft mogen baten. Nu, honderd jaar later, kunnen we vaststellen, dat democratie niet voortkomt uit revolutie, maar uit de bereidheid tot samenwerken in een volk.

Niemand kon nog voorzien, dat alle Europese staten een half jaar later zouden worden meege-sleept in een bloedige oorlog, waarin reusachtige legermassa's tegenover elkaar zouden staan, maar de "approviandeeringscommissie van den Parijschen gemeenteraad" maakte zich in 1914 toch al zorgen over de bevoorrading van de stad in geval van mobilisatie.

Alle Europese Generale Staven hadden immers gedetailleerde plannen opgesteld, waarin was vastgelegd hoe de honderdduizenden opgeroepen dienstplichtige militairen zo snel en efficiënt mogelijk naar de grenzen konden worden vervoerd (alleen de British Army was een beroepsleger). Het inmiddels fijnmazige spoorwegnet in Duitsland en Frankrijk (mede met dat doel aangelegd en ingericht) was daarvoor het aangewezen middel. Daartoe zouden echter alle treinen worden gevorderd, zodat er geen vervoerscapaciteit zou overblijven voor de achtergebleven burgers. Het zou meevallen; er zijn in elk geval geen berichten van hongersnood in Franse steden in augustus en september 1914.

De nog jonge republiek Portugal (de koning uit het huis Bragança was in oktober 1910 afgezet) had blijkbaar enige moeite met de democratische regels. De Senaat besloot in elk geval president Manuel de Arriaga te verzoeken de ministers een lesje staatkunde te geven.

De Duitsch-Roemeensche vriendschap werd bevestigd door benoeming van de Roemeense prins Carol tot officier in de 3de compagnie van 1ste regiment garde-infanterie. Zulks was bij de toenmalige vorstenhuizen niet ongebruikelijk. Allerlei hoge adellijke relaties werden op die manier bevestigd: ze waren immers allen aan elkaar geparenteerd. Koningin Victoria van Zweden (let op de naam!) bij voorbeeld werd in

1909 benoemd tot ere-commandant van een Pruisisch infanterie-regiment en zo waren er meer van dergelijke benoemingen over en weer.

De Portugeesche minister-kwestie.
 LISSABON, 21 Jan. De Senaat nam een motie aan, waarbij het bureau uitgenoodigd wordt het hoofd van den staat te verzoeken, de ministers te verplichten de grondwet in acht te nemen.

Trichinose in Spanje.
 MURCIA, 21 Jan. Te Algar kwamen 60 gevallen van trichinose voor. Eén lijdert de zweek; verscheiden zieken verkeeren in een hopeloozen toestand.

Spoorwegongeluk in Spanje.
 TOLEDO, 21 Jan. De sneltrein uit Andalusie ontspoorde tengevolge van verzakking op den spoorweg. Er zijn zeven gewonden.

Parijs bij een oorlog.
 PARIJS, 22 Januari In den Parijschen gemeenteraad wordt sedert eenige dagen de kwestie van de approviandeering van Parijs in geval van mobilisatie met groote opmerkzaamheid bestudeerd. De rapporteur der approviandeeringscommissie uit den gemeenteraad heeft in zijn rapport medegedeeld, dat in geval van mobilisatie Parijs voor hoogstens vier dagen levensmiddelen zal hebben, daar alle spoorwegtreinen door het troepentransport zullen zijn in beslaggenomen.

Duitsch-Roemeensche vriendschap.
 BERLIJN, 22 Januari. Hedenmiddag is prins Carol van Roemenië bij de 3e compagnie van het 1. regiment garde-infanterie ingedeeld. Kroonprins Ferdinand van Roemenië woonde deze plechtigheid bij.

Aankomst van keizer Wilhelm II op station De Steeg. V.l.n.r. graaf Bentinck, zijn zoon, Z.M. de keizer, gravin Bentinck, H.M. de keizerin

Een Nederlandse parallel vinden we in het bezoek dat de Duitse keizer Wilhelm II op 9 augustus 1909 bracht aan kasteel Middachten, waar hij bij aankomst op station De Steeg werd ontvangen door graaf en gravin Bentinck en hun zoon, officier bij de *garde du corps* te Potsdam. Het rooms-katholieke weekblad 'De Prins' berichtte daarover uitvoerig op 14 augustus 1909: ".de luide toejuichingen, die bij het voorbijgaan werden aangeheven, getuigden van groote ingenomenheid met het bezoek van de hooge gasten..."

BINNENLAND - de Tweede Kamer

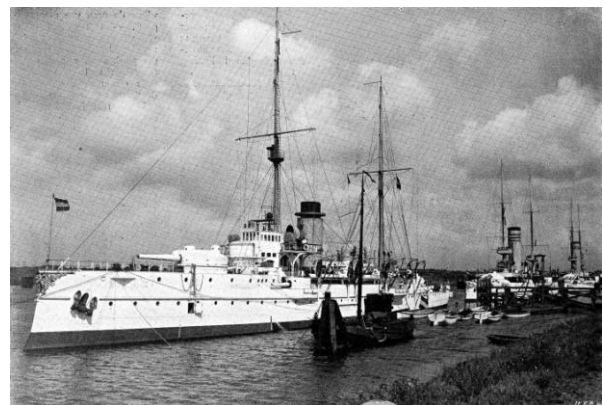

De Tweede Kamer debatteerde al enige dagen over de Marinebegroting met de Minister van Marine, Rambonnet. De problemen waren van alle tijden: er was meer geld nodig voor een betere salariering van het vlootpersoneel en voor verbetering van de pensioenregeling, maar 's lands defensie mocht daaronder uiteraard niet lijden. Daarbij ging het niet alleen om verdediging van onze eigen kusten, maar ook van de enorme Nederlandsch-indische archipel. Het is een oude financiële wijsheid: men kan zijn geld slechts één keer uitgeven. De heer Jansen (afgevaardigde voor Den Haag) betreurde het dan ook, "dat groote sommen werden aange-

vraagd, niet voor versterking van onze vloot". Zijn pleidooi voor een krachtiger verdediging van Indië was terecht: voor dat uitgestrekte eilandenrijk waren toen slechts de lichte kruiser 'Sumatra' (1693 ton), enige kleinere kruisers (nog geen 800 ton) en een kleine vloot van verouderde kanonneerbootjes beschikbaar.

De vlootwet van 1914 voorzag in de hoognodige modernisering van de vloot met op termijn onder meer liefst negen slagschepen van 21.000 ton, maar die is niet behandeld door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog en de vier jaar durende algehele mobilisatie. Slagschepen, slagkruisers en ander zwaar materieel, zoals Groot-Britannië, de Verenigde Staten, Frankrijk en Duitsland die al enige tientallen jaren bouwden, zouden pas in de jaren dertig weer op de Nederlandse begroting komen, maar toen kwamen crisis en Tweede Wereldoorlog tussenbeide en zij zijn nooit gebouwd.

In 1914 was de Kon. Marine voornamelijk toegerust met kleinere pantserdekschepen (max. 6000 ton) voor de kustverdediging. De nog jonge onderzeedienst beschikte over enkele kleine duikboten (O-1 t/m O-5), die niet geschikt waren voor langdurige, verreikende patrouilles.

De pantserdekschepen 'Jacob van Heemskerck', 'Piet Hein' en 'Evertsen' in de haven van IJmuiden ten tijde van de vlootmanoeuvres in augustus 1909. In 1914 waren alle oorlogsschepen neutraal grijs geschilderd.

BINNENLAND - Gemeenteraadsverkiezingen & Visscherij

Het districtenstelsel, dat in 1914 in Nederland nog werd gebruikt voor verkiezing van politici, had tot gevolg, dat opengevallen plaatsen moesten worden aangevuld door nieuwe verkiezingen in de desbetreffende districten.

Stadsnieuws.

De verkiezing van twee Raadsleden aan den Hoek.
Heden had de verkiezing plaats in kiesdistrict Rotterdam (Hoek-van-Holland) van twee leden van den Rotterdamschen Gemeenteraad.
Bij den commissaris van Rotterdam te Hoek-van-Holland, op de hulpsecretarie aldaar, werden officieel candidaat gesteld de heeren:
A. D. Van Doorn (U.-L.)
L. J. J. Hazelzet (R.-K.)
P. J. Helsdingen (S. D. A. P.)
W. J. M. Heyneken (S. D. A. P.)
T. De Meester (U.-L.)
A. Prins (ant.-rev.)
De stemming heeft plaats 4 Februari.

De Gemeenteraadsverkiezingen in district IV.
De herstemming voor twee leden van den Gemeenteraad in kiesdistrict Rotterdam IV, ter vervulling van twee vacaturen, ontstaan tengevolge van het overlijden van den heer P. Van Rossem (Christ.-Hist.) (af-tredende in 1917), en het ontslagnemen van den heer N. Verkerk (S. D. A. P.) (af-tredende in 1919) heeft tot resultaat gehad, dat zoowel de Christelijk-Historische als de sociaal-democraat door een liberaal zijn vervangen, en wel de heer Van Rossem door den heer Th. Löhnis en de heer Verkerk door den heer A. Robertson W. Azn.

De uitslag der herstemming volgt hier:
Vacature-1917.
Geldig 7271 st., waarvan
H. J. Kruidenier Hzn., (Chr.-H.) 3517 stemmen en
Th. P. Löhnis (V.-L.) 3754 stemmen.
Gekozen: de heer Th. P. Löhnis.

Vacature-1919.
Geldig 7211 stemmen, waarvan
P. G. Buskens (R.-K.) 3369 stemmen en
A. Robertson W.A.zn. (V.-L.) 3842 stemmen.
Gekozen: de heer A. Robertson W.A.zn.

Het stadsnieuws van 23 Januari 1914 opende daarom uiteraard met verkiezingen "van leden van den Rotterdamschen Gemeenteraad", en wel voor het district Hoek-van-Holland, die op 4 Februari zouden plaatsvinden, en de op 22 januari gehouden verkiezingen in district IV, die nodig waren voor het vullen van twee opengevallen plaatsen. Om

dat een eerste ronde blijkbaar geen duidelijke winnaars had opgeleverd, was een tweede ronde nodig, waarvan de krant nauwkeurig de uitgebrachte stemmen vermeldde, met de verzuchting, dat onduidelijkheid van het systeem "door de dubbele taak den kiezers opgelegd" blijkbaar velen in verwarring had gebracht. Vele formulieren waren daardoor foutief ingevuld. "Hoevelen hebben thans weer niet - totaal 364 - feitelijk een vergeefsche reis naar de stembus gemaakt!" De opkomst was naar huidige maatstaven indrukwekkend, want er gold toen nog stemplicht. De uitslagen waren die avond zeer regelmatig binnengekomen "en zij, die weten hoe vlug het *Nieuwsblad* in deze te werk gaat, waren weer op hun post, om de telefooncentrale nauwelijks een oogenblik rust te gunnen."

VISSCHERIJ.

MAASSLUIS. Van de beugvisscherij kwam te IJmuiden binnen de logger MA 112 „Nelly Johanna” schipper A. Jongejan, besomming ruim f 900.
Verhandeld wordt: IJleharing f 13 à f 13.50 per ongepakte ton.

VLAARDINGEN. Marktbericht. Betaald wordt voor: volle zandharing f 17.25, volle Engelsche walharing (gekeurd) f 17.35, ongekeurd f 16.75, IJleharing f 13.50, alles per kantje.

Hedenmorgen is alhier van de trawl-visscherij binnengekomen de stoomtrawler VL 61 „Onze trawler”, schipper E. Krab. Het schip besomde f 1713 netto.

Versche vischafslag.

Aan den verschen vischafslag werden hedenmorgen de volgende prijzen betaald:
Kabeljauw j 0.65 à f 2.35, vleet f 1, tong f 0.15 à f 0.65, leng f 2.10, tarbot f 0.50 à f 5, alles per stuk; groote doode schelvisch f 29 à f 29.50, groote middel dito f 26, klein middel dito f 21, alles per kist; rog f 7 à f 7.45 per 20 stuks; kuit f 12.50 per partij; gullen f 5.40 à f 13.50, schar f 5.50, tong-schar f 7.90, alles per kist; griet f 32.50 per partij; wijting f 3.35 à f 3.65 per kist; groote schol f 13.50 à f 15.50 per kist.

De Maassluise logger MA112 liep binnen in IJmuiden, de Vlaardingers brachten alles in hun eigen thuishaven aan land. De visserij zou vier lastige jaren tegemoet gaan, door mijnen en doordat de neutraliteitsregels op zee anders worden geïnterpreteerd dan aan land.

Tegenwoordig denken we bij "Rotterdam" allereerst aan supertankers die miljoenen tonnen olie afleveren en torenhoog beladen containerschepen die worden gelost door geautomatiseerde systemen. Vlaardingen en Maassluis, iets verder stroomafwaarts aan de Maas, zijn echter van oudsher vissershavens en daar werd in januari 1914 van alles aangevoerd. Kabeljauw, schol, schar, vleet, rog, leng, haring en ijle haring (dus zonder hom of kuit). Engelsche walharing was aan de over-

kant van het Kanaal gevangen. Intrigerend is de "grootte doode schelvisch", die vergezeld ging van "grootte middel dito" en "klein middel dito". De schipper van de stoomtrawler VL61 "Onze trawler", met de toepasselijke naam E.Krab, besomde maar liefst f 1713 netto - en dat in een jaar waarin de contributie voor de kort daarop opgerichte R.Z.V.'Die Leythe' zou worden vastgesteld op f 10 per jaar.

BINNENLAND - IJspret

De winter was blijkbaar na jaren kwakken weer streng genoeg geweest om de plassen te laten bevriezen, al moest men volgens de krant verwachten, dat het niet lang meer zou duren. Bij de ijsclub "Kralingen" was het in elk geval feest, want de banen bleven 's avonds open, terwijl muziek "het ijsvermaak zou op-

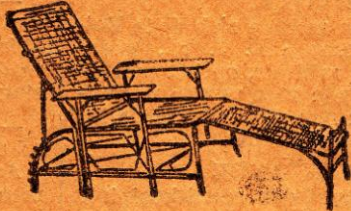
vroolijken". Ook op de dichtgevroren Bergsche Plas "blijft de drukte aanhouden. Zelfs in het donkere avonduur werd er door heel wat liefhebbers en liefhebsters geschaatst. (---) Een aardigen aanblik leverde het gedwaal van de lampions of electrische lantaarntjes, waarmede sommige rijders waren gewaepend." De banen op de Bergsche Plassen zouden daar die avond zelfs electrisch worden verlicht - een nieuwigheid die ongetwijfeld bewonderende blikken heeft getrokken. *De Zuid-Hollandsche Ijsvereeniging* had pech: de voorzieningen die zij had getroffen voor de exploitatie van de Schiedamsesingel waren door onwilligheid en "het onaangename gedrag van het publiek" teniet gedaan. Zo waren de reeds geplaatste bordjes 'rechts houden' uitgerukt en onder het ijs geduwd. "Voorts weigerden de baanvegers voor het overeengekomen loon aan den slag te gaan. (---) Vandaag zag men nog slechts, nabij den Binnenweg, een door de vereeniging gelegde brug, dienende om van den kant op het ijs te komen."

Niet voor iedereen liep de ijspret goed af: de krant meldde ook de ongevallen die daarvan het gevolg waren geweest. Onder het kopje "IJsongevallen" lezen wij, dat "Door de politie te Charlois is verbonden de 9-jarige Maria M., wonende aan den Schulpweg, die vrij ernstig boven het linkeroog was gewond." De 40-jarige Helena Pesch (Jacobusstraat 41) had haar rechter pols gebroken.

DEKENS

eenigszins vuil geworden, worden voor spotkoopjes opge-ruimd. Deze dekens worden **NIET** geëtaleerd, slechts een klein aantal in voorraad. Verder alle soorten wollen- en gewatteerde Dekens vanaf **2.85** tot **18.50**.

Beddenfabriek „**LEEUWIN**”, Jonker Fransstraat 31-33. 10969 30

W. J. KRUIS - HANG 16.
Rotterdam. Ogericht 1861.
Specialiteit in **Ligstoelen, Ser-
remenubelen, vierkante
Waschmanden en Badstoe-
len.** Groote keuze in bekl.
**Werktafels en Manden,
Bloementafels, Rieten
Stoelen.** Repar. spoedig en billijk.

ing Crediet.

am. -:- Ogericht 1865.

ECEMBER 1913.

f	1,000,000
"	350,000
"	1,922,894
"	2,390,534
"	610,395
"	103,351
"	919,654
"	215,018

11479 50 De Directie:
oorz. Mr. M. BURGERHOUT.
Mr. J. H. D. SCHENKENBERG
VAN MIEROP.
KEMPEN.

LD BELEGGING.

Pandbrieven in stuk-
00.- f 250.-, f 500.- en

Stoombootrederij

voorheen J. & A. Van der Schuyt.

Onze nachtdiensten naar en van **AMSTERDAM** en **ZAANDAM**, varen iederen werkdag des avonds 8 uur met behulp van een ijsploeg, waardoor de geregelde aankomst verzekerd is. 11518 22

1e ROTT. ELECTRISCHE BREI-INRICHTING

HILLELAAN 30. Telef. 8127. ROTTERDAM.

Speciaal ingericht tot het aanbreien **12 1/2 cent per paar,**
van Kousen en Sokken, à groot of klein.

Worden dagelijks aan huis afgehaald en bezorgd. 11527 14

H. EMBROEK & ZOON

Rotterdam. Noordmolenwerf 8-10-12, einde Botersloot,
Telefoon 9245. 54596 20

Fabriek van Stoelen, Canapés, Fautenils,
LOONZAGERIJ en SCHAVERIJ.

Billijke prijzen. Vraagt conditiën.

Fabriek van Koperwerken, Verlich- tingsornamenten en Etalages

VRAAGT een

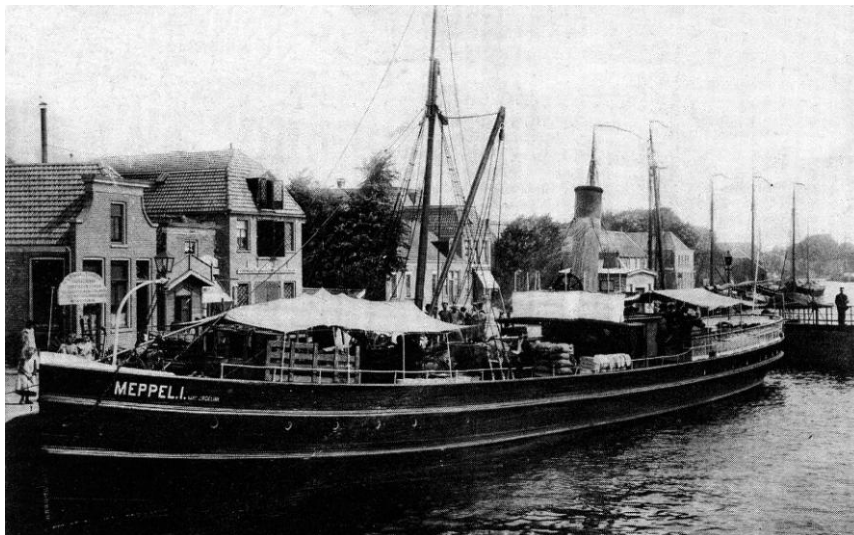
Aankomend Stadsreiziger,

tegen vast salaris en provisie. Zij, die met vak bekend zijn genieten de voorkeur. 30

Brieven franco met opgaaf van leeftijd, referenties, verlangd salaris etc. onder No. 11341, Bur. van dit Blad.

Winkelhuis

De Rotterdammers konden profiteren van een aantrekkelijk aanbod van de Beddenfabriek "Leeuwin" in de Jonker Fransstraat, die dekens aanbood "eenigszins vuil geworden, voor spotkoopjes" en verder "alle soorten wollen en gewatteerde Dekens vanaf 2,85 tot 18,50". Wie niet zelf sokken en kousen wilde breien, kon terecht bij de "1ste Rotterdamsche Electriche Brei-Inrichting", die speciaal was ingericht voor het aanbreien daarvan, voor 12½ cent per paar. Interlocaal liet men zich al lang per stoomtrein vervoeren, maar veel passagiers- en goederenvervoer ging nog met stoomboten en -bootjes, zoals van de "Stoombootrederij voorheen J. & A. Van der Schuyt", die adverteerde met "Onze nachtdiensten naar en van AMSTERDAM en ZAANDAM varen iederen werkdag des avonds 8 uur met behulp van een ijsploeg, waardoor de geregelde aankomst verzekerd is." Want het was, zoals we hebben gezien, een koude winter.

Het stoombeurtvaardertje 'Meppel I' rond 1906 in de Kolksluis te Swartsluis. Met zulke scheepjes, later uiteraard voorzien van een dieselmotor, werd tot ver na de Tweede Wereldoorlog een netwerk van vaste diensten onderhouden. Ook roeiverenigingen lieten hun boten zo naar wedstrijden vervoeren.

Er werden 'Jongste Bedienden' gevraagd voor lichte loop- en kantoorwerkzaamheden (P.G. uiteraard, loon aanvankelijk f 1,25 per week) en W.N.J. van Ditmar's Algemeen Advertentiebureau specificeerde zelfs "nette hand schrijvende", want schrijfmachines waren wel bekend, maar veel registers werden nog met de hand bijgehouden. Ook meisjes werden gevraagd, onder meer "nette meisjes, van 13-16 jaar", maar ook "een flink meisje uit den burgerstand, genegen alle voorkomende huiselijke bezigheden te verrichten", want de meeste gegoede burgergezinnen hadden een dienstmeid in huis. Aan de Van den Hoonaardstraat 11A (bij den Bergweg) konden zich "eenige bekwame en aankomende Rokken- en Mantelnaaisters" aanmelden, alsmede "eenige Leerlingen, vast werk, hoog loon, direct veranderwerk."

<p>IGE GELDBELEGGING. de 5 pCts. Pandbrieven in stuk- den f 50.-, f 100.-, f 250.-, f 500.- en steeds ter ONMIDDELLIJKE ERING in voorraad. 18202 24 N & Co., Effecten, Gr. Markt 36.</p>	<p>verlangd salaris etc. onder No. 11341, Bur. van dit Blad. Winkelhuis TE HUUR, Claes de Vrieselaan No. 100 bij den Nieuwen Binnenweg, bev.: Winkel, 5 Kamers, Keuken, Plaats en eventueel met Pakhuis, uitgang a.d. Volmarjstraat. Te bevragen bij LINTHOUT, Schoonebergerweg 30a. 11346 30</p>
<p>TEKENSCHOL. Opleiding tot Scheepsbouw en Machine-teekenaar. Dag- en avondlessen. 3060 18 berlingen desverkiezend tuonend. L. A. VAN SCHIE, Safflovenstraat 17a.</p>	<p>TE HUUR: tegen Mei een uitmuntend huis voor Café, hoek Schiekade—Zomerhofplein, waarin met succes 20 jaar een Zaak met Vergun- ning is uitgeoefend. Adres: C. F. EGELIE, Eendrachtstraat 42a. Telefoon 8638. 11520 24</p>
<p>BRs. LAMPE, DEN HAAG (een filiaal te Rotterdam) GEN, voor het a.s. Seizoen: te VERKOOPSTERS voor de 11483 50 afdeeling Costumes.</p>	<p>Rotterdam aan Zee. Bouwgrond TE KOOP: Hoek van Holland, in groote en kleine per- celen. VAN VLIET & OOSTHOEK, Burgum, Hoffmanpl. 75, telef. 6386. 11487 12</p>
<p>tegenwoordiger voor Gen. Agent en Importeur van bekende Binn- landfabrieken, op nader overeen te komen condi- tievrije, serietise werkrachten, welke bewijzen van B. Kumber overleggen, gelieven te reflecteren onder No. 11515, Bureau van dit Blad.</p>	<p>Fabrieksterrein. Opslagplaats. TE KOOP 's Gravenweg, dicht bij het einde van lijn 5, een groot terrein pl. m. 10000 M2, gunstig gelegen aan weg en water. VAN VLIET & OOSTHOEK, Burgum, Hoffmanplein 75. Telef. 6386. 11065 16</p>
<p>akstroom-Monteurs. direct kunnen eenige bekwame Zwak- monteurs en Hulp-Monteurs GEPLAATST Brieven franco, met opgave van verlangd sala- rijs gewerkt, onder No. 11515, bureau van dit Blad.</p>	<p>GELD. De Spaar- en Credietbank MEIJER & Co. Glashaven 28 verstrekt op gemakkelijke beta- lingsconditien BONS vanaf f 10.- tot elk bedrag, welke als geld in de voornaamste zaken in betaling worden genomen, zonder prijs- verhooging. Inlichtingen gratis. Kantoor geopend van 9 uur v.m. tot 8 uur n.m. 62849 13</p> <p>Past op uw tijd en koopt daarom Uw Horloges, Klokken, Reguleeren en Werkers alleen in het vakkundig adres: "D. S. TIJD" Goudsche Wagenstraat 49. Horlogemaker en J. OLFERS, Goudsche 11490 10</p> <p>Zwaartijvigheid Corpulenta wordt door de Mariëbunder Ontvettingspillen bestreden. Zij geven spoedig een slank figuur. Onschadelijk voor de gezondheid. Prijs f 1.-. Maatschappij "SANITAS" Koninklijk gevestigd. Hoofdsteeq 7. Rotterdam, Hangecheveer 6a. Den Haag, Wageningen 118. Nadruk verboden. 11472 17</p> <p>Credieten - Hypotheken op korten en langen termijn be- schikbaar bij 11333 6 de Hui-bank, Nieuws Haven 116a Kantoorren van 9-8 uur.</p>

Aardige lectuur vormen de advertentiën voor allerlei wondermiddelen, die den lijder subiet van alle kwalen zouden genezen. In de kleine annonces prijst de "Maatschappij Sanitas" (Koninklijk goedgekeurd) haar "*Mariënbader Ontvettingspillen*" aan, die "zwaarlijvigheid en corpulentie bestrijden en spoedig een slank figuur geven. Onschadelijk voor de gezondheid, prijs f 1,-". Saffiera was niet alleen "het ontharingspoeder bij uitnemendheid, doet binnen 3 minuten alle overtollige haren verdwijnen", maar ook "het eenige middel dat absoluut onschadelijk is". Verkrijgbaar bij de voornaamste Drogisten, Kappers en Parfumerieën.

Een grote advertentie roept de dames op, zich niet aan heelkundige operaties te onderwerpen, vóór zij *Lydia E. Pinkham's Plantaardig Mengsel* hebben beproefd. Uit de ongetwijfeld enorme, wereldwijde stortvloed aan dankbetuigingen plukte Lydia er slechts één:

Senora Concepcion Prieto, Cienfuegos, Cuba, zag (na een lijdensweg van elf jaren) toevallig het boekje van mevrouw Pinkham, besloot haar te consulteren en ziedaar! Na slechts "vier flesschen van het Mengsel gevoelde ik mij volmaakt wel, mijne ziekte en kwalen waren geheel verdwenen". Potztausend! Daar kon de toenmalige medische wetenschap niet tegenop. Zouden op Cuba advertenties zijn gepubliceerd met dankbetuigingen uit Nederland?

Vermijdt Operaties.

Vrouwen moeten zich niet aan heelkundige operaties onderwerpen vóór dat zij Lydia E. Pinkham's Plantaardig Mengsel deugdelijk beproefd hebben. Bedenk, dat bijna iedere operatie in onze ziekenhuizen, die bij vrouwen plaats vindt, noodig geworden zijn door verwaarloozing van symptomen, als onregelmatigheden en verplaatsingen. Het is volmaakt waar, dat vrouwenkwalen een hoogte bereiken kunnen, dat een operatie de eenige redding biedt, maar tal van vrouwen zijn genezen door

Lydia E. Pinkham's Plantaardig Mengsel,

nadat een operatie als het eenige redmiddel was voorgeschreven.

Cienfuegos, Cuba. — Waarde Mevrouw Pinkham, van kind af aan was ik zeer zwak en had met veel ziekten te kampen, waarvoor tal van goede geneeskundigen geraadpleegd werden. In 1904 dacht ik, dat er geen hoop meer voor mij bestond. Zeven maanden lang was ik ziek geweest aan een complicatie van vrouwenkwalen, hartgebrek en bloedverlies, waaraan ik gedurende elf jaar geleden had. Toen zag ik toevallig een boekje, dat uitgegeven was door Mevr. Pinkham en besloot ik onmiddellijk haar te consulteren. Zij schreef mij Lydia E. Pinkham's Plantaardig Mengsel en een behandeling voor, die ik volgde. Na het gebruik van 4 flesschen van het Mengsel gevoelde ik mij volmaakt wel, mijne ziekte en kwalen waren geheel verdwenen. Ik kan geen woorden genoeg vinden om mijne dankbaarheid uit te drukken voor de hulp, die Mevr. Pinkham en hare bewonderenswaardige medicijnen mij verschaften.

Senora CONCEPCION PRIETO, Vinda de Abreu, Cienfuegos, Cuba.

Gedurende 30 jaar is *Lydia E. Pinkham's Plantaardig Mengsel* het standaard geneesmiddel voor vrouwenziekten geweest. Het heeft aan duizenden lijdende vrouwen hare gezondheid teruggegeven.

Als gij in dit opzicht lijdende zijt en speciale raadgevingen verlangt, schrijf dan aan Lydia E. Pinkham Medicine Co. (vertrouwelijk) Lynn, Mass., U.S.A. Uw brief zal onder strikte geheimhouding door eene vrouw gelezen, gelezen en beantwoord worden. — Verkrijgbaar bij:

Pa. J. H. I. Snablië, F. E. v. Santen Kolff en S. Wulff te Rotterdam. 11466 117

Al met al geven deze flarden van een honderd jaar geleden verschenen dagblad een aardig beeld van een wereld die enkele maanden later wreed zou worden verscheurd. Vier jaar later, na een bloedige loopgraven oorlog, zou Europa politiek, sociaal en geografisch volledig zijn veranderd.

T. 2014